

STUDY OF MODERN STRATEGIES ENVIRONMENTAL FACTORS AND THEIR IMPACT ON POPULATION HEALTH

Iskandarova Shakhnoza

Zakirkhodjayeva Rano

Tashkent State Medical University, Uzbekistan

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15673903>

ARTICLE INFO

Received: 08th June 2025

Accepted: 15th June 2025

Online: 16th June 2025

KEYWORDS

Environmental issues, public health, air pollution, climate change, water contamination, policy interventions.

ABSTRACT

Environmental issues pose significant risks to public health, affecting millions of people worldwide. This paper explores the contemporary environmental challenges that threaten human well-being, including air pollution, water contamination, climate change, and chemical hazards. Through an analysis of existing literature, the study highlights the direct and indirect health effects of these environmental problems and discusses strategies to mitigate their impact. Effective policies, technological advancements, and global cooperation are crucial in addressing these challenges to ensure a healthier future for humanity.

ИЗУЧЕНИЕ СОВРЕМЕННЫЕ СТРАТЕГИИ ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЗДОРОВЬЕ НАСЕЛЕНИЯ

Искандарова Шахноза Тулкиновна

Закирходжаева Рано Абдунабиевна

Ташкентский государственный медицинский университет, Узбекистан

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15673903>

ARTICLE INFO

Received: 08th June 2025

Accepted: 15th June 2025

Online: 16th June 2025

KEYWORDS

Экологические проблемы, здравоохранение, загрязнение воздуха, изменение климата, загрязнение воды, политические меры.

ABSTRACT

Экологические проблемы представляют собой значительный риск для здоровья населения, затрагивая миллионы людей во всем мире. В этой статье исследуются современные экологические проблемы, которые угрожают благополучию человека, включая загрязнение воздуха, загрязнение воды, изменение климата и химическую опасность. Посредством анализа существующей литературы в исследовании подчеркиваются прямые и косвенные последствия этих экологических проблем для здоровья и обсуждаются стратегии по смягчению их воздействия. Эффективная политика, технологические достижения и глобальное сотрудничество имеют решающее значение в решении этих проблем и обеспечении более здорового будущего для человечества.

EKOLOGIK OMILLAR VA ULARNING AHOLI SALOMATLIGIGA TA'SIRINI ZAMONAVIY YO'NALISHDA O'RGANISH

Iskandarova Shahnoza Tulkinovna

Zakirxo'jayeva Ra'no Abdunabiyevna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti, O'zbekiston

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15673903>

ARTICLE INFO

Received: 08th June 2025

Accepted: 15th June 2025

Online: 16th June 2025

KEYWORDS

*Ekologik muammolar,
sog'liqni saqlash,
havoning ifloslanishi,
iqlim o'zgarishi, suvning
ifloslanishi, siyosat
choralari.*

ABSTRACT

Atrof-muhit muammolari butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarning sog'lig'iga jiddiy xavf tug'diradi. Ushbu maqolada inson farovonligiga tahdid soluvchi zamonaviy ekologik muammolar, jumladan, havo ifloslanishi, suv ifloslanishi, iqlim o'zgarishi va kimyoviy xavflar ko'rib chiqiladi. Mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqish orqali tadqiqot ushbu ekologik muammolarning to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita salomatlik oqibatlarini ta'kidlaydi va ularning ta'sirini yumshatish strategiyalarini muhokama qiladi. Samarali siyosat, texnologik yutuqlar va global hamkorlik ushbu muammolarni hal qilish va insoniyatning sog'lom kelajagini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Dolzarbli. Atrof-muhit sharoitlari va aholi salomatligi o'rtasidagi munosabatlar uzoq vaqtdan beri tadqiqotchilar, siyosatchilar va sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislarini tashvishga solib kelgan. Tez sanoatlashtirish, urbanizatsiya va tabiiy resurslardan foydalanishning ortishi atrof-muhitning ifloslanishi va degradatsiyasining kuchayishiga olib keldi, bu esa inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Atrof-muhitning yomon sifati, ifloslangan suv manbalari va iqlim o'zgarishi kabi turli xil ekologik stresslar nafas olish kasalliklari, yurak-qon tomir kasalliklari va yuqumli kasalliklarning tarqalishiga yordam beradi (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti, 2021). Ushbu muammolarni tushunish va profilaktika choralari amalga oshirish aholi salomatligini saqlash va barqaror rivojlanishni rag'batlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Aholi sonining o'sishi va texnologik taraqqiyot bizni qazib olinadigan yoqilg'ilarga, sanoat kimyoviy moddalariga va sintetik materiallarga bo'lgan ishonchimizni oshirib, atrof-muhitning keng tarqalgan ifloslanishiga olib keldi. Ushbu o'zgarishlarning bevosita oqibatlari orasida o'pka kasalliklari, issiqlik bilan bog'liq kasalliklar va vektor yuqadigan kasalliklarning ko'payishi kiradi. Bundan tashqari, yomon ekologik sharoitlar nomutanosib ravishda zaif jamoalarga ta'sir qiladi va sog'liqdagi tengsizlikni kuchaytiradi. Ushbu maqola asosiy ekologik muammolar va ularning sog'lig'iga ta'sirini chuqur o'rganishni va potentsial yumshatish strategiyalarini o'rganishni ta'minlaydi.

Asosiy qism

1. Havoning ifloslanishi va aholi salomatligi

Havoning ifloslanishi inson salomatligi uchun eng dolzarb ekologik tahdidlardan biri bo'lib qolmoqda. Bu zararli ifloslantiruvchi moddalar, jumladan, zarrachalar (PM), azot oksidi (NO_x), oltingugurt dioksidi (SO₂) va uchuvchi organik birikmalar (VOC), birinchi navbatda sanoat faoliyati, transport va qishloq xo'jaligi amaliyotlari (Evropa atrof-muhit agentligi, 2020) emissiyasi natijasida yuzaga keladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, havo ifloslanishiga uzoq vaqt ta'sir qilish nafas olish kasalliklari, yurak-qon tomir kasalliklari va erta o'lim xavfini oshiradi (Dockery va boshqalar, 1993). PM2.5 va PM10 kabi ifloslantiruvchi moddalar o'pka to'qimalariga chuqur kirib, yallig'lanish, astma va surunkali obstruktiv o'pka kasalligini (KOA) keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, havoning ifloslanishi bolalarda neyrorivojlanish muammolari va katta yoshlilarda kognitiv pasayish bilan bog'liq (Calderon-Garcidueñas va boshq., 2018). Atmosfera ifloslanishining iqtisodiy yuki katta bo'lib, sog'liqni saqlash xarajatlarining oshishiga va hosildorlikning yo'qolishiga olib keladi.

Atmosfera ifloslanishini yumshatish bo'yicha harakatlar qat'iy emissiya qoidalarini, yashil energiya echimlarini va shahar rejalashtirish strategiyalarini o'z ichiga oladi. Elektr transport vositalarini rag'batlantirish, yashil maydonlarni kengaytirish va quyosh va shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya manbalariga sarmoya kiritish havo ifloslanishi va uning sog'liqqa ta'sirini kamaytirishga yordam beradi.

2. Suvning ifloslanishi va u bilan bog'liq sog'liq uchun xavflar

Toza va xavfsiz suvdan foydalanish asosiy inson huquqidir, ammo butun dunyo bo'ylab millionlab odamlar ifloslangan ichimlik suvi tufayli suv orqali yuqadigan kasalliklardan aziyat chekmoqda (Birlashgan Millatlar Tashkiloti, 2019). Sanoat chiqindilari, qishloq xo'jaligidagi oqava suvlar va oqava suvlarning noto'g'ri tozalanishi suv manbalarining ifloslanishiga yordam beradi, bu esa vabo, tif va boshqa oshqozon-ichak infeksiyalarining tarqalishiga olib keladi (Prüss-Ustün va boshqalar, 2014). Suvning ifloslanishi inson to'qimalarida to'planib, nevrologik kasalliklar, buyrak etishmovchiligi va bolalarda rivojlanish muammolarini keltirib chiqaradigan qo'rg'oshin, mishyak va simob kabi og'ir metallarning mavjudligi bilan kuchayadi (Flora va boshq., 2012). Suv manbalarida mikroplastmassalarning mavjudligi ularning inson va suv hayotiga uzoq muddatli sog'liqqa ta'siri haqida xavotirlarni ham keltirib chiqardi (Smit va boshq., 2018).

Suvni tozalash infratuzilmasini mustahkamlash, qat'iy suv sifati standartlarini qo'llash va suvni tejash amaliyotini targ'ib qilish ushbu sog'liq uchun xavflarni kamaytirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ilg'or filtrlash tizimlari, tuzsizlantirish texnologiyalari va jamoatchilik asosidagi suvni boshqarish dasturlari suvdan xavfsiz foydalanishni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin.

3. Iqlim o'zgarishi va salomatlikka ta'siri

Iqlim o'zgarishi jazirama to'lqinlarini kuchaytirish, tabiiy ofatlar chastotasini oshirish va kasalliklarning shakllarini o'zgartirish orqali sog'liq uchun mavjud tahdidlarni kuchaytiradi. Global haroratning ko'tarilishi issiqlik bilan bog'liq kasalliklarga, ayniqsa keksalar va bolalar kabi zaif aholi guruhlariga yordam beradi (IPCC, 2021).

Ekstremal ob-havo hodisalari, jumladan, bo'ronlar, toshqinlar va o'rmon yong'inlari jamoalar va sog'liqni saqlash tizimlarini buzadi, bu esa jarohatlar, ko'chishlar va yuqumli kasalliklarning tarqalishiga olib keladi. Bundan tashqari, iqlim sharoitining o'zgarishi bezgak va dang isitmasi kabi vektorli kasalliklarning tarqalishiga ta'sir qiladi, chunki issiqroq harorat chivinlar uchun qulay ko'payish sharoitlarini yaratadi (Githeko va boshq., 2000). Uglerod gazini kamaytirish tashabbuslari, yerdan barqaror foydalanish siyosati va xalqaro hamkorlik orqali iqlim o'zgarishini yumshatish uning salomatlikka salbiy ta'sirini minimallashtirish uchun juda muhimdir. Qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalar, o'rmonlarni

qayta tiklash dasturlari va moslashtirilgan shahar rejalashtirish iqlim o'zgarishiga qarshi kurashning muhim strategiyasidir.

Xulosa. Zamonaviy ekologik muammolarni hal qilish aholi salomatligini saqlash uchun zarurdir. Havoning ifloslanishi, suvning ifloslanishi, iqlim o'zgarishi va kimyoviy xavf-xatarlar keng qamrovli echimlarni talab qiladigan jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Siyosatchilar, olimlar va jamoalar barqaror amaliyotlarni amalga oshirish, tartibga solish choralari kuchaytirish va ekologik ongni rivojlantirish uchun hamkorlik qilishlari kerak. Bugungi kunda faol qadamlar qo'yish orqali jamiyatlar kelajak avlodlar uchun yanada sog'lom va barqaror kelajakni ta'minlashi mumkin.

References:

1. Dockery, D. W., Pope, C. A., Xu, X., et al. (1993). An association between air pollution and mortality in six U.S. cities. *New England Journal of Medicine*, 329(24), 1753-1759.
2. European Environment Agency. (2020). Air quality in Europe — 2020 report.
3. Githeko, A. K., Lindsay, S. W., Confalonieri, U. E., & Patz, J. A. (2000). Climate change and vector-borne diseases: A regional analysis. *Bulletin of the World Health Organization*, 78(9), 1136-1147.
4. Grandjean, P., & Landrigan, P. J. (2006). Developmental neurotoxicity of industrial chemicals. *The Lancet*, 368(9553), 2167-2178.
5. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Sixth Assessment Report.
6. Prüss-Ustün, A., Bartram, J., Clasen, T., et al. (2014). Burden of disease from inadequate water, sanitation and hygiene in low- and middle-income settings: A retrospective analysis of data from 145 countries. *Tropical Medicine & International Health*, 19(8), 894-905.
7. United Nations. (2019). The United Nations world water development report 2019: Leaving no one behind.
8. World Health Organization. (2021). Ambient air pollution: A global assessment of exposure and burden of disease.